

Hr Tiit Riisalo

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie 21.06.2024 nr 2-2/1724-1

Meie 18.07.2024 nr 1807/2024

Avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seaduse eelnõust

Kooskõlastusringile on saadetud avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon (EVEA) toetab lähenemist, et riigi hallatavate andmete kasutamise ja edastamise reeglid oleksid korrektselt kehtestatud ja andmekogude ning nende pidamist kindlustavate süsteemide toimimine tugineks kaasaegsele tehnoloogiale. Arusaamatuks jääb aga vajadus kehtestada eraldi andmekogud andmeedastuse nõusolekute ja keskse volituste haldamise jaoks.

Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik näiteks siis, kui see on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks, samuti siis, kui andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil. Avaliku teabe seaduse kohaselt on andmekogu riigi, kohaliku omavalitsuse või muu avalik-õigusliku isiku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse ja mida kasutatakse seaduses, selle alusel antud õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks. **Avalike ülesannete täitmisel ja muude teenuste osutamisel andmete edastamiseks antavad nõusolekud ja volitused esindajate määramiseks ei ole sellised andmed, mille kogumiseks ning töötlemiseks on vajalik asutada eraldi andmekogu.**

Vabariigi Valitsuse määruse „Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord“ kohaselt võib Riigi Infosüsteemi Amet küsida teenuse lõppkasutajalt lisanõusolekut mugavusteenuse kasutamiseks, kui selle teenuse kasutamata jätmine ei mõjuta teenuse lõppkasutaja seaduses sätestatud õigusi. Siis saab koondada erinevate andmekogude teabe andmesubjekti jaoks teabevärava töölauale kokku. Avaliku sektori asutused ja isikud võivad ka pakkuda eraõiguslikele isikutele teenuseid, mille osutamiseks võib olla vaja küsida nõusolekut isikuandmete töötlemiseks, sealhulgas ülekandmiseks. **Isikuandmete töötlemisega seotud teenuste pakkumiseks on ikkagi vaja**

kõigepealt eriseadustes kehtestada nende osutamise reeglid ja tingimused (näiteks nõusolek andmete ülekandmise jaoks).

Üks teema on sätestada, millistel juhtudel on võimalik avalike ülesannete täitmisega seotud andmeid ühest andmekogust teise üle kanda või eraõiguslikule juriidilisele isikule edastada. Sellisel juhul on küsitav, kas andmesubjekti nõusolek üldse saab olla üheks lisatingimuseks selliste toimingute jaoks. Teine teema on seotud juhtudega, kui tegemist ei ole avalike ülesannete täitmisega. Siis andmekogudes olevate andmete töötlemiseks andmesubjekti nõusoleku küsimine on asjakohane. **Samas ei ole andmete edastamiseks antud nõusolekud sellised andmed, mille kohta on vaja asutada eraldi andmekogu. Nende nõusolekute töötlemise jaoks on olemas andmekogud, mille juures neid säilitatakse ja andmekogude pidamist kindlustavad süsteemid.**

Kõigepealt on vaja eriseadustes ette näha andmete ülekandmised, mis on võimalikud andmesubjekti nõusolekul. Sel juhul saab asjakohase tahteavalduse anda nõusolekusüsteemis, mis ei pea olema eraldi nõusolekute andmekogu. Eelnõu seletuskirja järgi ei ole aga senini ühtegi sellist eriseadust, kus selline nõusolekut vajav võimalus on ette nähtud. See tähendab, et siimaani puudub vajadus sellisteks ülekanneteks. Hetkel ei küsita ka andmesubjekti nõusolekut andmete ülekandmiseks, kui andmeid töödeldakse avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Näiteks on liiklusseaduse kohaselt riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusel, notaril, kohtutäituril, abipolitseinikul ja samuti liikluskindlustuse fondil õigus juurde pääseda seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikele andmetele. Nimetatud seaduse järgi võib põhjendatud õigustatud huvi korral piiratud juurdepääsuga teavet väljastada ka kolmandatele isikutele. Põhjendatud õigustatud huvi olemasolu tuvastab ja andmete väljastamise otsustab Transpordiamet ning andmesubjekti nõusolekut ei küsita.

Arusaadav on, et kui tekivad andmeedastuse nõusolekud, siis on vajalik süsteemi täiendamise ja automatiseerimise, et andmeid ei peaks käsitsi edastama. Aga selleks ei ole vaja asutada eraldi andmekogu ja tellida eraldi tarkvara selle andmekogu pidamiseks. **Tekib ka küsimus, et kuidas on võimalik asutada andmekogu, kui sinna kantavaid andmeid (andmesubjekti nõusolekuid) ei ole selle asutamise hetkel olemas ja ei ole selgust, et kas ja millal need üldse tekivad.** Eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et lisaks nõusolekusüsteemi tehnilise lahenduse esmastele arenduskuludele ja iga-aastase teenuse halduskuludele on nõusolekusüsteemi kaudu andmete edastamise kulud võimalik kehtestada valdkondlikus seaduses, kui riigi infosüsteemi kuuluva andmekogu vastutav töötleja seda vajalikuks peab. Sellisel juhul katab kulud andmesaaja. Selline lähenemine on problemaatiline, kuna seadusi võtab vastu Riigikogu, mitte andmekogu vastutav töötleja. **EVEA hinnangul nõuab väljaspool avalike ülesannete täitmist andmekogudes paiknevate andmete töötlemise ja edastamisega seotud valdkond põhjalikku analüüsi.**

Ka eelnõuga reguleeritav keskne volituste haldamise süsteemi kasutamine ei ole riigi ja kohaliku omavalitsuste andmekogude pidamisel kohustuslik. Tegemist on teenusega, mis võimaldab avaliku sektori asutustel hakata kasutama innovaatilist tehnoloogilist lahendust. Samuti ei ole keskse volituste haldamise süsteemi kasutamine vajalik seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks, kuivõrd isikud saavad oma õigusi teostada ja oma volitusi hallata ka ilma selle

süsteemi ja protsessita. **Volitused esindaja määramiseks ja volituste keskne haldamise süsteem ei vaja eraldi andmekogu asutamist. Selliste andmete säilitamine on võimalik vastavate andmekogude juures ja nende töötlemine saab toimuda andmekogude pidamist kindlustava süsteemi kaudu.**

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ille Nakurt-Murumaa

EVEA president

Koostas: M. Sepp, marek@evea.ee